

Itä-Seinäjoen lähiöohjelma

Loppuraportti

Seinäjoen kaupunki 15.3.2023

Seinäjoki

Itä-Seinäjoen lähiöohjelma

Seinäjoen lähiöohjelman 2020-2022 kohdealueena on ollut nk. Itä-Seinäjoki muodostuen kaupunkikeskustan itäpuolisista Pohjan, Hyllykallion, Koliinin ja Nurmon keskuksen alueista. Alueella on noin 8 800 asukasta.

Lähiöohjelmahanketta on toteutettu Seinäjoen kaupungin eri toimialojen ja yksiköiden yhteistyönä. Hankkeessa ovat mukana elinvoiman tulosalue (koordinointi ja osallisuus), liikuntapalvelut, kaupunkiympäristö: yhdyskuntatekniikka/puistotoimi ja kulttuuripalvelut. Lisäksi nuorisopalveluiden ja koulujen edustajat ovat mukana hankkeen ohjausryhmässä.

Hankkeen ohjausryhmä on kokoontunut noin kolmen kuukauden välein. Ohjausryhmän kokouksissa on käyty läpi hankkeeseen kuuluvien investointien tilanne ja eteneminen ja mm. hankkeen talous. Seinäjoen kaupunki on osallistunut Lähiöohjelman puitteissa järjestettyihin valtakunnallisiin tilaisuuksiin.

1. Ohjelman strategisten tavoitteiden toteuttaminen ja toteutuminen

Lähiöohjelman toteuttaminen on tarjonnut mahdollisuuden kaupungin eri toimialojen väliseen yhteistyöhön konkreettisella hanketasolla. Kyseessä on samalla ollut organisaation sisäinen oppimisprosessi, sillä aiemmin toimialarajat ylittävää varsinaista hanketyötä on ollut verraten vähän. Tämä yhteistyö on antanut monipuolisia näkökulmia ja työkaluja lähiökehittämiseen ja toimivaa yhteistyötä voidaan hyvin soveltaa myös jatkossa kaupunginosien kehittämiseen liittyvissä toimenpiteissä.

Kaupungin käytössä on mm. Tilastokeskuksen tuottamaa erilaista tietopohjaa lähiökehittämisen tueksi. Lähiöohjelman yhteydessä hyödynnettiin esimerkiksi väestöä, ikärakennetta, työllisyyttä ja asuntomarkkinoita koskevaa dataa. Tiedolla johtamisen kehittämiseksi Seinäjoen kaupungilla on meneillään oman prosessinsa, jonka myötä tietotyökalujen hyödynnettävyyttä kaupunkikehittämisessä pyritään tuomaan yhä enemmän osaksi arkipäivän työtapoja.

Seinäjoella on parisen vuotta sitten hyväksytty kokonaisvaltainen kaupunginosien ja kylien kehittämissuunnitelma. Vuosien 2020 - 2022 Lähiöohjelma ajoittui kehittämissuunnitelman kannalta otollisesti ja toteutti suunnitelmaa osaltaan, vaikka ohjelmilla ei sinänsä suoraa kytkentää toisiinsa ollut. Lähiöohjelmatyö tarjosi joka tapauksessa yleisemminkin hyviä kokemuksia kaupunginosien kehittämistyön jatkamiselle.

2. Segregaation vähentäminen

Perusajatuksena Seinäjoen itäisen alueen valitsemisessa lähiöohjelman kohdealueeksi oli segregaaation ennaltaehkäiseminen. Alueella oli tunnistettu joitakin eriytymiselle altistavia tekijöitä, joissa se poikkesi negatiivisesti muusta kaupunkialueesta. Näitä olivat mm. väestörakenne, työllisyyskehitys ja asuntomarkkinat. Alue oli jäänyt jossain määrin pitkittyneeseen suvantovaiheeseen sitä ympäröivien kaupunginosien ja kaupunkikeskustan kehittyessä samalla voimakkaasti. Toisaalta alueella nähtiin erityisesti sen sijaintiin perustuva uusiutumis- ja kehityspotentiaali. Suhteellisen lyhyellä aikavälillä 2020-2022 lähiöohjelman vaikutuksia eriytymiskehitykseen on luonnollisesti vaikea todentaa.

Lähiöohjelman aikana itäisen Seinäjoen väestömäärä on kehittynyt edelleen jossain määrin heikommin kuin kaupungissa keskimäärin. Todennäköisenä taustana väestöpohjan hitaalle uudistumiselle on pidetty alueen vanhan omakotikannan heikkoa vetovoimaa asuntomarkkinoilla. Alueen työttömyysprosentti oli v. 2020 n. 0,5 %-yks. heikompi kuin Seinäjoella keskimäärin. Tässä vaiheessa ei ole käytettävissä tuoreempaa kaupunginosittaista työllisyystietoa. Joka tapauksessa, kuten mainittu, tarkastelujakson lyhyys ei anna mahdollisuutta riittävän varmoihin kehityspäätelmiin. Lähiöohjelman ajanjakso on myös pandemiasta johtuen eletty erityisolosuhteissa, josta syystä vaikkapa työllisyystietojen analysointi ei ole välttämättä mielekäästä.

Kohdealueella eräänä haasteena oli ikääntyvä väestö. Lähiöohjelman toimenpiteillä alueella on pyritty parantamaan edellytyksiä alueen väestölliselle uudistumiselle, esimerkiksi lapsiperheiden sijoittumiselle, kehittämällä mm. alueen leikkipuistoja, viheralueita sekä ulkoliikuntapaikkoja ja -reittejä. Tavoitteena on ollut tuoreuttaa alueen ilmettä ja esimerkiksi nostaa sen kiinnostavuutta asuntomarkkinoilla.

Ainakin läntisiltä osiltaan alue tulee lähivuosina olemaan eräs Seinäjoen kehityksen painopisteistä. Tämä näkemys perustuu ennen muuta Seinäjoen asema- ja ratapiha-alueen hiljattain käynnistyneeseen muutosprosessiin, jonka jatkovaiheissa keskeistä on Pohjan kaupunginosan uudisrakentaminen sekä uusi jalankulku- ja pyöräilytunneli kaupunkikeskustasta itään.

3. Lapset ja nuoret hankkeessa

Osana Seinäjoen lähiöohjelman toteutusta uusittiin Pohjan Kalevalanpuiston ja Koliinin Kannaksenpuiston ajan saatossa nuutuneet leikkipaikat välineineen. Tavoitteena oli ympäristön ja viihtyvyyden parantamisen ohella kohentaa alueen lasten leikkimismahdollisuuksia ja mm. motorisia taitoja. Ajatuksena on, että alueen lapsien aktivointi parantaa elämänlaatua kokonaisuudessaan.

Lapset ja varhaisnuoret osallistuivat kaiken ikäisten mukana lähiötaiteilijan toteuttamaan Kalevalanpuiston aistikävelyyn. Lähiöohjelman puitteissa järjestettiin myös lasten oma työpajapäivä, jossa lapset saivat tutkailla Kalevalanpuistoa sieltä löytyvien esineiden kautta.

Yleisesti ottaen lähiöohjelman investointien tavoitteen on ollut tehdä koko kohdealueesta entistä laadukkaampi ja houkuttavampi asuinympäristö mm. lapsiperheille. On myös tunnistettavissa toimenpiteitä, joissa lapset ja nuoret eivät olleet suoranaisina kohderyhminä, mutta toimenpiteestä saatavat hyödyt ulottuvat myös heihin: esimerkiksi Hyllykallion alueen puistoreittien parantamisella on samalla vaikutettu koulumatkojen sujuvuuteen ja turvallisuuteen.

Seinäjoella on kehitetty toimintamalli lasten, nuorten ja lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi: Healthy Kids of Seinäjoki -malli on esimerkki Health in All Policies -toiminnasta, jossa kaupungin kaikki toimialat edistävät terveyttä ja hyvinvointia perheiden, yritysten ja järjestöjen kanssa. Toimintamallin tärkein kantava ajatus onkin monialainen yhteistyö eri toimijoiden välillä. Lapset, nuoret ja lapsiperheet otetaan mukaan palveluiden kehittämiseen osallistamalla heitä eri keinoin. Kaupungin toimialat yhdistävänä monialaisena, osallisuutta läpileikkaavasti noudattavana hankkeena lähiöohjelma on osaltaan noudattanut Healthy Kids -mallin periaatteita lasten ollessa yhtenä kohderyhmänä ja edunsaajana myös hankkeeseen sisältyvissä investoinneissa.

4. Turvallisuus

Asukasosallisuus on ollut Seinäjoen lähiöohjelman läpileikkaava teema. Asukkaiden osallistamisen voidaan katsoa vaikuttavan positiivisesti erityisesti sosiaaliseen turvallisuuteen. Ajatuksena on, että asukkaat kokevat olevansa aidosti osa päätöksentekoa, mikä lisää yhteisöllisyyden tunnetta asuinalueella ja laajasti käsittäen vahvistaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunnetta asumisarjessa. Seinäjoelle on luotu osallisuusmalli, joka ohjaa kaupungin toimintaa osallisuuden edistämässä sekä tukee ja opastaa kuntalaisten omaa aktiivisuutta ja asukasaktivismia. Seinäjoen osallisuusmalli koostuu neljästä eri kokonaisuudesta:

1. Aktiivinen ja yhteisöllinen kaupunki
Tuemme vahvaa paikallisidentiteettiä ja kaupunki- ja kyläaktivismia, jotta kenellä tahansa on mahdollisuus tehdä itse oman näköistään kaupunkia.
2. Uudistuva kaupunkiympäristö
Annamme asukkaille aidon mahdollisuuden vaikuttaa siihen, miltä kaupunkikuva näyttää. Huolehdimme osallisuuden toteutumisesta kaupunkisuunnittelussa jo aikaisessa vaiheessa.
3. Sujuvat palvelut
Kaupungin palvelut ovat käyttäjälähtöisesti suunniteltuja ja kuntalaista lähellä. Osallisuuden kokemus toteutuu myös palveluarjessa käytännön tekojen ja hyvän vuorovaikutuksen kautta.
4. Avoin vuorovaikutus
Osallistumisen vaikutuksista viestitään avoimesti ja aktiivisesti. Kaupungin päätöksenteko on läpinäkyvää, ja tuemme vuorovaikutusta kaupunginjohdon, henkilöstön, luottamushenkilöiden ja asukkaiden välillä.

Seinäjoella ei voida tunnistaa suuria alueiden tai koulujen välisiä eriytymisongelmia, tai esimerkiksi jengiytymistä. Kehitystä kuitenkin seurataan ja osallisuustyö on eräs keskeisistä välineistä ongelmien ennaltaehkäisyssä ja turvallisen yhteisön ylläpitämisessä.

Suoria fyysiseen turvallisuuteen vaikuttavia toimenpiteitä Seinäjoen lähiöohjelmassa ovat olleet Kalevalanpuiston ja Kannaksenpuiston vanhojen leikkivälineiden korvaaminen uusilla turvallisemmilla rakenteilla sekä esimerkiksi Paukanevan luontoalueen osin rikkinäisten ja siten vaarallisten pitkospuuosuuksien uusiminen. Puistoreittien kehittämällä on vaikutuksensa alueen työ- ja koulumatkojen liikenneturvallisuuteen.

5. Lähiöohjelman kehittämisteemojen toteuttaminen hankkeessa

TEEMA: Lähiökoulut edistävät koulutuksen tasa-arvoa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia

Seinäjoen lähiöohjelman ohjausryhmässä on ollut koulujen ja kaupungin nuorisotoimen edustajat. Pohjan alakoulun oppilaat ovat osallistuneet Kalevalanpuiston tulevaisuuden ideointiin omasta näkökulmastaan sekä olleet mukana lähiötaiteilija-projektissa asuinalueellaan.

TEEMA: Perhe- ja nuorisotyö sekä harrastustoiminta vahvistavat lasten ja nuorten osallisuutta

Ks. kappale 3, lapset ja nuoret hankkeessa.

TEEMA: Yhteistyö luo yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta

Ks. kappale 4, turvallisuus.

TEEMA: Hiilineutraalius tukee lähiökehittämisen kestävyttä

Lähiöohjelman toimenpiteinä on kohdealueella toteutettu puistojen ja jalankulku- sekä pyöräilyreittien parannustöitä. Tavoitteena on ollut nuutuneiden viheralueiden kohentaminen ja päivittäminen vastaamaan paremmin alueen asukkaiden arjen virkistyskäyttöä. Pohjan kaupunginosan alueella esimerkiksi lähiötaiteilijaprojektilla on eri ikäisiä asukkaita osallistaen haettu puistokohteelle uutta ilmettä taiteen keinoin. Reitistöjen parannuksilla on lisätty pyöräilyn ja jalankulun mahdollisuuksia esimerkiksi työ- ja koulumatkaliikenteessä.

Lähiöohjelman toimet ovat yhteensopivia Seinäjoen kaupungin vähähiilisyystavoitteiden kanssa. HINKU-verkoston kuuluvana kuntana Seinäjoki on sitoutunut hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Ekoviisas Seinäjoki-ohjelman tavoitteita ovat puolestaan mm. kestävä liikkuminen ja kestävä ympäristö. Seinäjoella on myös meneillään EU:n komission konseptin mukainen Sustainable Urban Mobility Plan -hanke Smart SUMP Seinäjoki -kestävän kaupunkiliikenteen ohjelma. Sen tavoitteena on edistää kaikkien liikkumismuotojen tasapainoista kehittymistä sekä kannustaa siirtymistä kohti kestävämpiä kulkutapoja sekä parantaa asukkaiden elämänlaatua ja kehittää työmatkaliikennettä ja siihen liittyviä matkaketjuja.

TEEMA: Viihtyisä, toimiva ja vihreä elin- ja asuinympäristö vahvistaa elinvoimaa

Kohdealueen viihtyisyyden ja haluttavuuden lisääminen viheralueita päivittämällä on ollut Seinäjoen lähiöohjelman keskeisiä teemoja. Ohjelmaan on sisältynyt puistoalueiden yhdyskuntatekniikan parantamista, puistojen ja ulkoilureitistöjen parannustöitä sekä myös laajan lähiötä rajaavan retkeilyalueen, Paukanevan suoluontokohteen, parantaminen (sis. pitköspuiden uusiminen, opastus ja viitoitus) alueen asukkaiden lähiretkeilykohteena.

TEEMA: Ikäystävällisyys ja esteettömyys tukevat asuinalueen toimivuutta

Seinäjoen lähiöohjelman yhtenä periaatteena on ikäystävällisyys ja esteetön liikkuminen. Ohjelman toimenpiteisiin sisältyy mm. puistoväyliä, jotka suunnitellaan kaiken ikäisten käyttäjien liikkumiseen. Myös esimerkiksi lähiöohjelmahankkeena toteutettu Hyllykallion

kuntoradan ulkokuntosali on suunniteltu ikäystävälliseksi siten, että sinne asennettujen laitteiden liikevalikoima sekä säädettävä vastus mahdollistavat harjoittelun iästä ja kunnosta riippumatta.

TEEMA: Taide ja kulttuuripalvelut elävöittävät lähioita

Seinäjoen kaupungin kulttuuripalveluiden tavoitteena on, että kulttuuri ja taide ovat osa kaupunkilaisten arkipäivää. Lähiöohjelman kohdealueella on tällä hetkellä ohuesti taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä toimintoja. Alueella ei juurikaan ole esim. julkista taidetta. Kaikilla asukkailla on kuitenkin oikeus kauniiseen kaupunkiympäristöön ja kulttuurin ja taiteen nauttimiseen, riippumatta siitä missä kaupunginosassa he asuvat. Seinäjoelle on valmisteltu Asemanseudun taideohjelma, jonka mukaan taidetta tullaan sijoittamaan keskeisille asemanseudun alueille, kuten Pohjan kaupunginosan puolelle sijoittuvan alikulkutunnelin päähän.

Lähiöohjelman toimenpiteenä tutkittiin, miten taiteella voidaan vaikuttaa vahvistavasti Itä-Seinäjoen paikallisidentiteettiin (ja voidaanko vaikuttaa). Keskeisenä toimenpiteenä Seinäjoelle palkattiin kesäkuvataiteilija/lähiötaiteilija osana lähiöohjelmaa. Kesäkuvataiteilijan työkentäksi osoitettiin lähiöohjelman suunnitelman mukaisesti Pohjan kaupunginosassa sijaitseva Kalevalanpuisto. Kesäkuvataiteilijan työskentelyn lopputuloksena tuotettiin julkaisu. Kirja oli ehdolla Suomen kaunein- kirja kilpailussa, erikoiskirjat sarjassa <https://www.kauneimmatkirjat.fi/>.

Ennen varsinaista lähiötaitelijan työtä toteutimme alueella kuvataiteilijan johdolla aistikävelyn. Tämän projektin myötä alue ja tulevan lähiötaitelijan työ sai mukavasti mediahuomiota.

Aistikävely valmisti aluetta ja alueen ihmisiä seuraavan kesän kuvataideprojekteihin.

Lähiötaitelija oli paikalla puistossa kesä- ja heinäkuulla 2022 joka maanantai neljän tunnin ajan. Näin mahdollistuivat spontaanit kohtaamiset sekä ohikulkevien ihmisten että alueen asukkaiden kanssa. Taitelijan päivystysajoista informoitiin aktiivisesti sosiaalisessa mediassa. Suurta joukkoryntäystä puistoon ei vyörynyt, mutta kohtaamiset puiston lähistöllä asuvien ihmisten kanssa vaikuttivat suurestikin lopputulokseen ja olivat tehdyn työn kannalta arvokkaita. Prosessin aikana syntyneet yhteistyöt olivat merkittäviä. Kuvataiteilijan puistossa viettämä aika tuotti monenlaisia kokeiluja, joista lopulliseen julkaisuun valikoitui kollaasimaiset dokumentit puistosta löytyneistä esineistä.

Alueen identiteetin määrittely on osa lähiöohjelmaa. Tätä lähiötaitelija halusi omalla työllään selvittää. Millaiseksi alue koetaan asukkaiden, muiden seinäjokisten taholta? Millaiseksi he haluavat sen kehittyvän? Näiden pohdintojen äärellä oltiin kuvataiteen keinoin.

Kuvataiteen menetelminä kuvataiteilija keräsi nk. puistomuistoja tarkoituksenaan kartoittaa ihmisten kokemuksia puistoista. Lisäksi taiteilija asensi puistoon puusta roikkuvan ilmoitustaulun ja ruohon kasvua tarkkailevan kasvatuslaatikon, jotka toimivat eleenä materialisoida työskentelytapaa.

6. Lähiökehittämisen tulevaisuus

Lähiöohjelman toteutus on antanut hyvät lähtökohdat Seinäjoen muidenkin kaupunginosien tulevaan kehittämiseen. Myös ohjelman kohdealue tulee jatkossakin olemaan tarkastelun ja panostusten kohteena. Lähiöohjelma-tyyppinen eri toimialoja yhdistävä työskentelymalli on koettu hyväksi tavaksi toteuttaa kaupunginosien kokonaisvaltaista kehittämistyötä yhdessä asukkaiden kanssa. Lähiöohjelma on täydentänyt hyvällä tavalla Seinäjoen kaupunginosien ja kylien kehittämissuunnitelman toteutusta ja ohjelman kokemuksia ja työtapoja voidaan varmasti soveltaa jatkossa muissakin kehittämiskohteissa.

Lähiökehittämistä ja esimerkiksi segregaaation ennaltaehkäisyä Seinäjoella on ehdottomasti perusteltua jatkaa. Kaupunki on voimakkaasti kasvava, se saa muuttovoittoa kuntien välisestä muutosta sekä entistä enemmän myös maahanmuutosta (v. 2022 nettomaahanmuutto muodosti jo puolet Seinäjoen 570 hengen väestönlisäyksestä). Se, miten Seinäjoki kaupunkina ja yhteisönä ottaa uudet tulijat vastaan, miten maahanmuuttajat kotoutuvat, työllistyvät ja kouluttautuvat on ratkaisevan tärkeää kaupungin elinvoimalle, vetovoimalle ja hyvinvoinnille.

Tärkeinä lähiökehittämisen tulevaisuuden teemoina näemme esimerkiksi kaupunginosien väestörakenteen monipuolisuuden tukemisen sekä eri ikäisen väestön asumisen kehittämisen. Seinäjoella Kasperin kaupunginosassa on valmisteltu nk. elinkaarikampusta, jonka ajatuksena on tukea ikääntyvien asumismahdollisuuksia jo olemassa olevien lähiöpalveluiden äärellä. Elinkaarikampus on osa ikääntyvien asumisen kehittämishanketta, jonka yhteydessä määritellään ikääntyneiden välimuotoisen asumisen sekä kohtuuhintaisen välimuotoisen asumisen periaatteet. Ainakin Seinäjoen kohdalla huomio tulee lähiökehittämisen yhteydessä tai sen lisäksi kiinnittää myös kaupunkikeskustan väestölliseen ja sosiaaliseen rakenteeseen siten, että tavoitteena on väestöpohjan monipuolistaminen ja elinvoiman lisääminen työssäkäyvien ja lapsiperheiden osuutta lisäämällä.